

Онишук Л. Л.
*доктор педагогічних наук, головний науковий співробітник
відділу інновацій та стратегій розвитку освіти*
Інститут педагогіки
Національної академії педагогічних наук України
м. Київ, Україна

ПРОГНОЗУВАННЯ РОЗВИТКУ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ ЯК ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Аналіз стану функціонування системи ЗСО дозволив зробити висновок про невідповідність її розвитку світовим тенденціям і вимогам ринку освітніх послуг, необхідність її реформування через подолання традиційної зорієнтованості на енциклопедичність і надмірну інформаційну перевантаженість, оновлення змісту й структури навчання, якісні зміни у взаємодії центральних і регіональних органів державної й виконавчої влади, залучення інвестицій у її розвиток, розширення функцій ЗСО та її трансформації в єдиний освітній простір і урахуванням швидкоплинності і складності соціокультурних процесів планетарного масштабу.

Вищевикладене зумовлює необхідність прогнозування розвитку ЗСО і використанням провідних положень педагогічної прогностики [1,2], педагогічного проектування, синергетичної методології, філософії освіти, соціології освіти, психології, освітнього менеджменту тощо.

Вивчення означеної проблеми у вітчизняній і зарубіжній літературі свідчить про різноплановість її досліджень. Зокрема, складність і динамізм змін, що простежуються в світовій цивілізації, відображено в теорії відкритого суспільства (О. Ах'єзер, А. Бергсон, К. Поппер, Л. Сисоєва, Дж. Сорос, Ф. Хаєк, В. Цимбурський та ін.), теорії відкритих систем (Л.Берталанфі) та їх застосуванні в різних галузях (Г. Брюгельманн, А. Вагнер, Б.Паттен, Р. Хорлі, Р. Уїттекер, Дж. Томпсон), парадигми відкритих суспільств знання (Ю. Бажал, Д. Белл, П. Вайнгарт, П. Друкер, М. Карпенко, С. Клепко, К. Корсак, М. Кастельс, О. Мельник, Н. Писаренко, Р. Хатчинсон, Т. Хусен, Н Штер та ін.). наукових засадах педагогічного прогнозування (К. Бабанський, І. Бестужев-Лада, В. Беспалько, В. Виноградов, Б. Гершунський, Е. Костяшкін, В. Кремень, І. Підласий, М. Скаткін, О. Топузов та ін.).

Реалізація завдань прогнозування розвитку ЗСО, визначених освітньою політикою держави та Національною доктриною розвитку освіти, потребує розроблення її обґрунтування його теоретико-методологічних засад та удосконалення нормативно-правового забезпечення, оскільки їх недосконалість призводить до нехтування змінами, *то* відбуваються в сфері освіти, є стримуючими чинниками щодо їх вирішення.

Отже, актуальність дослідження полягає в системному вивченні проблеми прогнозування розвитку ЗСО, що спрямовується на розв'язання суперечностей між: об'єктивною потребою цілісного аналізу проблеми прогнозування розвитку ЗСО і відсутністю її системного вивчення й узагальнення, розвитком ЗСО і відсутністю теоретико-методологічного обґрунтування його прогнозування в умовах реформування змісту і структури навчання; традиційною організацією навчання, якому притаманні окремі властивості системи ЗСО рідянської доби, та інноваційної, яка ґрунтується на людиновимірності й відкритості.

Актуальність проблеми прогнозування розвитку ЗСО відсутність її системного вивчення та необхідність подолання означених суперечностей, які є основним критерієм її наявності, зумовили вибір теми дослідження: *"Теоретико-методологічні засади прогнозування розвитку загальної середньої освіти"*.

Об'єкт дослідження - розвиток загальної середньої освіти.

Предмет дослідження - прогнозування розвитку загальної середньої освіти.

Мета дослідження - обґрунтувати тему дослідження, визначити суперечності, які є основним критерієм наявності означеної проблеми.

Концепція дослідження. Наукове пізнання об'єктивних закономірностей і принципів розвитку ЗСО, що відображають стан її функціонування, є теоретико-методологічним підґрунтям розроблення Концепції прогнозування розвитку загальної середньої освіти.

У процесі розроблення сценаріїв прогнозування розвитку ЗСО та окремих її складових необхідно враховувати інваріантну групу умов (мотиваційні, кадрові, матеріально-технічні, науково-методичні, фінансові, організаційні, нормативно-правові, інформаційні тощо).

Передпрогностичні дослідження та розробки забезпечують комплексність теоретико-методологічного аналізу проблеми розвитку ЗСО з урахуванням її перспективних цільових настанов, пріоритетів і варіантів.

Теоретико-методологічні засади прогнозування розвитку ЗСО передбачають розроблення основних гіпотез розвитку ЗСО згідно з її цілями й завданнями (на цьому етапі складаються сценарії, які на наступному етапі мають стати предметом теоретико-методологічного аналізу); прогнозів розвитку складових ЗСО на основі його показників, визначених у процесі методологічного аналізу; заходів щодо реалізації цілей і сценаріїв її розвитку.

Підготовка суб'єктів освітньої діяльності до прогнозування * розвитку ЗСО здійснюватиметься на базі експериментальних майданчиків у процесі роботи циклічного семінару «Теоретичні і методологічні засади підготовки суб'єктів освітньої діяльності до прогнозування розвитку ЗСО».

Завдання дослідження,

1. За результатами вивчення досліджуваної проблеми розробити Концепцію прогнозування розвитку загальної середньої освіти.

2. Обґрунтувати теоретико-методологічні засади прогнозування розвитку ЗСО,

3. Розробити план і програму циклічного семінару «Теоретико-методологічні засади підготовки суб'єктів освітньої діяльності до прогнозування розвитку ЗСО».

4. Експериментально перевіриш концептуальні ідеї і теоретичні положення, які покладено в основу розроблення плану і програми циклічного семінару,

5. Узагальнити результати дослідно-експериментальної роботи.

6. Оформити рукопис розділів до колективної монографії та посібника,

Методологічною основою дослідження є: теорія пізнання про взаємозв'язок теорії й практики, методологія системного аналізу, філософські положення про діалектичний взаємозв'язок і взаємозумовленість явищ і процесів соціально-педагогічної дійсності, теорія педагогічної прогностики, теорія моделювання, теорія систем; сучасні парадигми освіти.

Методи дослідження: системно-структурний аналіз вітчизняного та зарубіжного досвіду щодо розроблення теорії і методології педагогічного прогностики; метод прогнозування (застосовуватимуться для визначення стратегії розвитку об'єкта теоретичного й методологічного аналізу - загальної середньої освіти та передбачень, які потрібні для планування програми дій суб'єктів прогнозування); метод моделювання (застосовуватиметься в процесі вивчення педагогічних процесів і явищ, розроблення прогностичних моделей; прогресивна екстраполяція процесів прогнозування розвитку системи ЗСО на всі рівні внутрішньошкільного управління ЗНЗ; програмно-цільовий метод (застосовуватиметься для розроблення науково-методичних підходів щодо прогнозування розвитку ЗСО; визначення мети, розроблення й обґрунтування методологічного й процесуального апарату, що забезпечить її реалізацію; розроблення прогностичної комплексної програми розвитку ЗСО), комплекс теоретичних та емпіричних методів і характеристик, зокрема: теоретичні методи-операції: аналіз і синтез, порівняння, абстрагування і конкретизація, узагальнення, формалізація, аналогія, моделювання.

Організація дослідження. I-й етап - констатувальний. Аналіз проблеми дослідження у вітчизняній і зарубіжній теорії й практиці. Розроблення Концепції прогнозування розвитку ЗСО (2016 р.).

II-й етап - формувальний. Розроблення плану і програми циклічного семінару "Теоретичні і методологічні засади підготовки суб'єктів освітньої діяльності до прогнозування розвитку ЗСО". Експериментальна перевірка концептуальних ідей і теоретичних положень, які покладено в основу розроблення Концепції прогнозування розвитку ЗСО (2017 р.).

III-й етап - узагальнювальний. Оформлення результатів дослідження.

Наукова новизна і теоретичне значення дослідження:

- *вперше* в педагогічній теорії і практиці буде здійснено цілісний аналіз прогнозування розвитку ЗСО; обґрунтовано теоретико-методологічні засади щодо реалізації означеного процесу; розкрито сутність основних категорій педагогічного прогнозування; розроблено Концепцію прогнозування розвитку системи ЗСО, яка вміщує комплекс ідей, положень,

поглядів, уявлень, спрямованих на вивчення педагогічних явищ, процесів і зв'язків між ними;

- *уточнено* зміст і структуру функціональної діяльності її суб'єктів в процесі прогнозування розвитку системи ЗСО;

- *дістали подальшого розвитку* методологічний та інструментальний апарат педагогічного прогнозування.

Практичне значення дослідження. Отримані результати можуть бути використані в процесі розроблення педагогічних проєктів, законодавчих і нормативних актів йшло підготовки суб'єктів освітньої діяльності до прогнозування розвитку системи ЗСО в умовах реформування її змісту і структури,

Список літератури:

- 1 Гершунский Б.С. Педагогическая прогностика: методология, теория, практика. Киев; Вища шк., 1986. - 197 с.
- 2, Лисичкин В. А. Теория и практика прогностики. Методологические аспекты. М. Наука, 1972.- 224 с.